

Text apărut pe www.poezie.ro

Învățăm împreună (4)

tehnica literara []

(Ritmul – element esențial al versificației)

de Rodean Ștefan-Cornel

2008-09-11

Notă:

Acest text nu este o lucrare de cercetare științifică, un eseu, o lecție, sau un instructaj. El conține doar câteva note de studiu, personale, elaborate de subsemnatul pe timpul parcurgerii unei bibliografii pe care am considerat-o absolut necesară pentru inițierea mea în unele “taine ale scrisului.”

Concluzionam, în episodul al doilea, că, dacă o poezie poate exista fără versificație, nu orice versificație este poezie. Subliniam atunci că, o poezie se poate construi și în „versuri albe”, având asigurat doar fondul poetic și fără a ține cont de anumite „canoane” privind structura versurilor.

Dar, dacă autorul își propune să scrie o poezie care „să sune” într-un anumit fel, sporind astfel emoțiile cititorului, dacă dorește ca versurile sale „să cânte” în spiritul mesajului pe care vrea să-l transmită, sau dacă este vorba de o creație care, prin definiție trebuie să aibă o anumită versificație, atunci, în mod obligatoriu, el trebuie să respecte regulile prozodiei (ramură a poezicii care studiază componența versurilor, în primul rând din punctul de vedere al numărului de silabe, al cantității și calității vocalelor din acestea și al grupării lor în unități ritmice).

Versificația, așa cum este ea studiată de prozodie, se referă mai ales la:

- ritm;
- rimă;
- măsură.

În cele ce urmează, ne vom opri la ritm.

1. Definiție

Ritmul este succesiunea regulată a unor grupe de silabe, numite picioare, fiecare grup sau picior avându-și accentul său.

Aceasta este definiția ritmului care se sprijină pe accent, adoptat în epoca noastră și, în special, în poezia limbilor europene. De-a lungul timpului au existat și alte abordări ale ritmului, care se

bazau pe alte elemente, nu pe accent, cum ar fi, spre exemplu, cantitatea, lungimea sau intonația cuvintelor.

2. Principalele tipuri de picioare (de ritmuri)

În continuare, pentru a face cât mai accesibile exemplele pe care le voi da, toate cuvintele din versurile exemplificate vor fi despărțite în silabe, iar silabele accentuate vor fi scrise cu majuscule.

a) troheul este piciorul de două silabe, din care prima e accentuată, iar a doua fără accent (ritmul „trohaic”)

- este propriu versificației populare române;

- ex. „CO-dru-LE, co-DRU-țu-LE, / CE mai FACI, dră-GU-țu-LE?”

b) iambul este piciorul de două silabe, în care accentul cade pe cea de a doua, prima fiind neaccentuată (ritmul „iambic”)

- este cel mai întâlnit în poezia franceză, germană și italiană, de unde a fost preluat și în literatura română;

- ex. „pe LÂN-gă PLO-pii FĂ-ră SOB / a-DE-sea AM tre-CUT”

c) dactilul este piciorul de trei silabe, în care accentul cade pe prima (ritmul „dactilic”)

- ex. „MIH-nea în CA-le-că / CA- lul lui TRO-po-tă”

d) amfibrahul este piciorul de trei silabe, în care accentul cade pe silaba din mijloc (ritmul amfibrahic”)

- ex. „frun-ZIȘ al pă-DU-rii bă-TRĂ-ne / doi-NEȘTI, o to-VA-răș al MEU”

e) anapestul este piciorul de trei silabe, în care accentul cade pe ultima din cele trei silabe (ritmul „anapestic”)

- ex.: „pe-o că-RA-re um-BRI-tă ză-CEA / o sâr-MA-nă ga-ROA-fă pier-DU-tă”

f) peonul este piciorul de patru silabe și poate fi de patru feluri: primar, secundar, terțiar și cuaternar, după silaba pe care cade accentul (ritmul „peonic primar”, ritmul „peonic secundar”, ritmul „peonic terțiar” și ritmul „peonic cuaternar”)

- ex. de ritm peonic primar „SU-fle-tul cu-PRINS de în-cân-TA-re ne-sfâr-ȘI-tă / ZBOA-ră pes-te ZĂ-ri-le al-BAS-tre”

De menționat (se observă și în exemplele de mai sus) că ultimul picior din vers poate fi incomplet, cu condiția ca versul cu care rimează să aibă aceeași structură (asupra acestui aspect voi reveni când vom discuta despre măsură).

Bineînțeles că, pentru o versificație ideală, este importantă nu numai respectarea din punct de vedere tehnic a regulilor ritmului, prezentate mai sus, dar și alegerea tipului de ritm, funcție de tonalitatea afectivă și de mesajul din conținutul versurilor. De asemenea, pentru unele creații,

foarte bine ar fi ca în acestea să se respecte nu numai accentul silabelor în cuvinte, dar chiar și accentuarea cuvintelor în frază.

În episodul următor m-am gândit să tratez, pe scurt câteva aspecte ale imperfecțiunii ritmului, cu opriri la accent, la despărțirea în silabe, la cezură și la măsură.

Precizare:

În alcătuirea materialului de mai sus s-a folosit ca bibliografie lucrarea ”Inițiere în poetică” de Eugeniu Speranția, Editura Albatros, 1972